

Børne- og Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K

Juni 2021

Vedrørende udkastet til vejledning om tilsyn med hjemmeundervisning

Vi er blevet gjort bekendt med, at Styrelsen har udfærdiget et udkast til en vejledning om tilsyn med hjemmeundervisning, der skal sendes til kommunerne. Vi har hermed nogle kommentarer til udkastet.

Der er flere punkter, som vi er overordentligt glade for, der er taget med i vejledningen. Det gælder blandt andet:

- at det præciseres, at elever kun kan være tilknyttet én grunduddannelse og således ikke både kan hjemmeundervises og være indskrevet på en folkeskole.
- at det klart fremgår, at der ikke skal ansøges om ret til hjemmeundervisning.
- at der understreges, at stå-mål-med-kravet ikke betyder, at hjemmeundervisningen skal være identisk med folkeskolens undervisning.
- at der beskrives, at der ikke er et minimumstimetal i hjemmeundervisningen.
- at Styrelsen præciserer, at det kommunale tilsyn er en faglig kontrol med undervisningen.

Vi har dog også nogle ting, vi gerne vil drøfte med jer. Vi gennemgår her vejledningen kronologisk for overskuelighedens skyld:

Nederst på side 3 skrives der:

"...hvori også skal indgå en vurdering af, hvorvidt forældrene er i stand til at overtage undervisningsansvaret, hvis der hjemmeundervises."

Formuleringen lægger op til, at der føres tilsyn med forældrene. Ifølge paragraf 35 i friskoleloven er det dog alene indholdet af undervisningen, der føres tilsyn med:

"§ 35. Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med den undervisning, børnene får i hjemmet m.v."

Hvordan de enkelte forældre varetager ansvaret spejles naturligt i produktet (undervisningen) og det skulle derfor også være tilstrækkeligt at føre tilsyn på netop det.

Grundlovens §76 giver alle forældre ret til at hjemmeundervise, og det er ikke betinget af en vurdering om kapacitet. Hvis en sådan vurdering medtages i vejledningen, kunne man frygte at der ville indsnige sig en mulighed for en kommunalbestyrelse til at fratage forældre deres grundlovssikrede ret.

Midt side 4:

"Når undervisningen i hjemmet skal tilrettelægges, skal den omfatte folkeskolens fagkreds på en sådan måde, at de obligatoriske fag og emner kan genfindes i hjemmeundervisningen således, at underviseren over for tilsynet kan redegøre for opfyldelsen af stå mål med-kravet."

Om end vi kan tilslutte os det som et godt råd, så kan vi ikke medgive, at det er et krav. I 'Vejledning om undervisningspligtens opfyldelse i friskoler og private grundskoler og tilsynet hermed' står der:

"Det vil være vanskeligt at konstatere, at undervisningen på de frie grundskoler står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, medmindre undervisningen som minimum omfatter folkeskolens fagkreds på en sådan måde, at de obligatoriske fag og emner kan genfindes i undervisningen. Skolen vælger imidlertid selv form og omfang."

I 'Vejledning om undervisningspligtens opfyldelse i friskoler og private grundskoler og tilsynet hermed' står der yderligere:

"Der er ikke noget krav om, at folkeskolens fag eller emner direkte kan identificeres på den frie grundskoles skema med navns nævnelse. De enkelte fag og emner kan derfor indgå i tværfaglige undervisningsforløb, projektorienteret undervisning mv."

Hjemmeundervisningen er derfor også fritaget for at følge folkeskolens opdeling på fagblokke.

Med hensyn til de obligatoriske emner beskriver 'Vejledning om undervisningspligtens opfyldelse i friskoler og private grundskoler og tilsynet hermed' følgende:

"Det har således altid været anset for en fri grundskoles ret at undlade at undervise i bestemte fag og emner, som anses for at stride imod skolens målsætning og det grundlag, som skolen er dannet på. Som eksempler herpå kan nævnes kristendomsundervisning og seksualundervisning."

Igen må vi påpege, at hvis friskolerne kan opfylde stå-mål-med-kravet uden folkeskolens obligatoriske emner, så kan undervisningen i hjemmet også (uanset hvad man i en moderne verden måtte mene om det).

Nederst side 4

"Hjemmeunderviste elever kan ligesom elever i folkeskolen blive fritaget for at deltage i undervisningen i kristendomskundskab, når forældremyndighedsindehaveren erklærer selv at ville sørge for barnets religionsundervisning..."

Som tidligere citeret, så er det enhver friskoles ret at undlade kristendomsundervisning. Samme ret må formodes at gælde hjemmeundervisningen, da stå-mål-med-kravet er det samme jvf. grundloven paragraf 76.

Nederst side 4

"I særlige tilfælde kan en elev fritages fra undervisningen i 2. fremmedsprog..."

Øverst på side 4 præciseres stå-mål-med-kravet som *"...skal have modtaget en undervisning, som giver dem de samme muligheder for at komme videre i uddannelsessystemet, som hvis de havde gået i folkeskolen..."*

Optagelsesprøven til erhvervsuddannelser og ungdomsuddannelser tager ikke 2. fremmedsprog i betragtning og 2. fremmedsprog udbydes på ungdomsuddannelserne som begyndersprog. Derfor er 2. fremmedsprog ikke udslagsgivende i forhold til at videreudanne sig og dermed i forhold til stå-mål-med-kravet.

Vi kan tilføje, at det jo er tilladt for friskoler at være internationale - så længe danskfagets læringsprog er dansk. På sådanne skoler er 2. fremmedsprog på ingen måde fastlagt.

2. fremmedsprog bør ikke beskrives som et krav til hjemmeundervisningen.

Midt side 5

"Se nærmere nedenfor i afsnittet om prøver i forbindelse med kommunalbestyrelsens tilsynsforpligtelse, hvori også kan indgå nationale test af hjemmeunderviste elever."

Formuleringen antyder, at nationale test kan være en del af tilsynsforpligtelsen. Som teksten tidligere

beskriver: *"I modsætning til folkeskolen er det ikke obligatorisk for elever som hjemmeundervises at aflægge de nationale test"*.

Nederst side 5

"Hjemmeunderviseren kan ikke kræve af kommunalbestyrelsen, at prøverne afholdes i et andet sprog end dansk."

Formuleringen antyder, at det er kommunalbestyrelsen, der leder prøverne. I Friskoleloven paragraf 35 stk. 2 står der i midlertid at *"Den, der har undervist børnene, leder prøverne efter aftale med kommunalbestyrelsen."* Det står derfor underviseren og den tilsynsførende frit for at aftale indbyrdes, hvilke forhold der skal gælde i forhold til prøveaflæggelse.

I øvrigt står der i 'Vejledning om undervisningspligtens opfyldelse i friskoler og private grundskoler og tilsynet hermed'

"Bestemmelsen udelukker ikke, at undervisning i et fremmedsprog foregår på dette sprog (fx at der undervises i engelsk på engelsk). Der kan også undervises på engelsk, tysk og fransk i andre fag, når dette foregår i sammenhæng med undervisningen i sprogfaget."

Friheden som beskrevet her fratages forældrene, såfremt prøvesproget begrænses til dansk. God forvaltningsskik omhandler også mulighedsprincippet som gør, at en bestemmelse også skal være mulig at udføre: I dette tilfælde skal det være muligt at udføre undervisningen på de givne sprog, uden at det senere gøres faktisk umuligt ved at begrænse prøvesproget.

I forbindelse med en tilsynssag i Aalborg har UVM tidligere afklaret i et notat til en tilsynsførende i Aalborg kommune, at læringssprogene engelsk, tysk og fransk er acceptable ift. alle andre fag end dansk, hvor læringssproget skal være dansk.

Øverst side 6

"Kommunalbestyrelsen beslutter hvilken skole, privatisten skal aflægge prøverne på og hvilken 9. klasse, eleven skal følge..."

Det er uvist for os, om FSA er adgangsgivende til erhvervs- og ungdomsuddannelser uden prøveaflæggelse i 8. klasse. På uvm.dk læser vi:

"Alle elever i 7. klasse skal fra skoleåret 2019/2020 vælge mindst ét toårigt praktisk/musisk valgfag, der skal afsluttes med en obligatorisk prøve i 8. klasse."

Såfremt prøvens resultat har indflydelse på FSA's gyldighed i forhold til optagelse på videre uddannelse, så bør den tilføjes i vejledningen.

Jvf. punkt 2.3.2 i Forslag til Lov om ændring af lov om folkeskolen (Lovforslag nr. L 51) af 8. oktober 2020

foreslås det under alle omstændigheder, at prøven på 8. klassetrin tilføjes til opstilling af prøver, som man kan anmode kommunalbestyrelsen om af forestå.

Nederst side 7

"Det fremgår ikke nærmere, hvordan tilsynet skal finde sted, og det er derfor op til kommunalbestyrelsen at fastsætte rammerne og indholdet af tilsynet."

Formuleringen antyder, at det tilkommer kommunalbestyrelsen at være en lovgivende magt.

Kommunalbestyrelsen kan kun operere indenfor de love, der er udstukket af Folketinget. Tilsynet kan derfor kun være det, der fremgår af gældende lov - nærmere paragraf 35 stk. 1-4 i friskoleloven.

I øvrigt tilkommer det forvaltningen at operere indenfor rammerne af god forvaltningsskik – som fx proportionalitetsprincippet og lighedsgrundsætningen. Kommunalbestyrelsen er således underlagt en del rammer, men er ikke i sin ret til at fastsætte yderligere indhold af tilsynets metode og omfang.

Midt side 8

"...i forbindelse med mødet drøfter planlagt tid til undervisningen i de enkelte fag og emner samt planer for undervisningen og undervisningsmaterialer."

Paragraf 35 i friskoleloven beskriver tilsynsmåden som en årlig prøve. Ordet prøve kan ses som et udsnit af en større sammenhæng eller en vareprøve og antyder således, at man kigger bagud på det, der allerede er udført. Planer er ikke beskrevet under tilsyn med hjemmeundervisning og er udpræget fremadrettet.

Selvom vi kan medgive, at planer kan være et godt redskab i hjemmeundervisning, så kan vi ikke finde belæg for, at de skulle være en del af stå-mål-med-kravet.

Man kunne eventuelt læne sig op af 'Vejledning om undervisningspligtens opfyldelse i friskoler og private grundskoler og tilsynet hermed's formulering:

"Det vil lette opgaven med at vurdere, om undervisningen i en fri grundskole står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, at undervisningens indhold er nærmere beskrevet i en undervisningsplan eller evt. læseplan for det pågældende fag eller fagområde."

Side 8

"... forældrene kan på den måde få kendskab til, hvilken viden et barn forventes at have på bestemte alderstrin."

Her ville det være mere retvisende at tilføje *"hvilken viden et barn - i folkeskolen - forventes - at blive undervist i - på bestemte alderstrin."* da 'Vejledning om undervisningspligtens opfyldelse i friskoler og private grundskoler og tilsynet hermed' giver friskolen (og dermed hjemmeskolen) frihed til *"at vurdere, på hvilke*

klassetrin eller alderstrin bestemte fagområder skal placeres i skoleforløbet, og med hvilken vægt de skal indgå."

Metodefriheden indebærer dermed - og i sagens natur - at hjemmeunderviseren ikke behøver at følge folkeskolens trinmål endsige, hvad man i folkeskolen anser som nødvendig viden på bestemte alderstrin. Alt andet vil indsnævre metodefriheden i en grad, som ikke er ønskværdig.

Nederst side 8

"Styrelsen skal dog bemærke, at der i kommunalbestyrelsens tilsynsforpligtelse også skal indgå en vurdering af, hvorvidt forældrene er i stand til at overtage undervisningsansvaret, hvis der hjemmeundervises."

Der føres ikke tilsyn med forældrene - det er alene undervisningen, der føres tilsyn med. Formuleringen i Grundloven er således også "*§ 76...Forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får ...*" i modsætning til "*Forældre eller værger, der KAN sørge for...*"

Midt side 9

"Efter at have overværet undervisningen anbefales det at ..."

Formuleringen antyder, at det er et krav, at forældrene lader den tilsynsførende overvære undervisningen. Det er i midlertid kun prøven, forældrene ikke kan frasige sig jvf. paragraf 35 stk. 2 i friskoleloven.

Overværelse af undervisningen er en metode, der bliver brugt på friskoler jvf. friskolelovens paragraf 9d stk. 2. Hvis lovgiverne havde tiltænkt sig at hjemmeundervisningen også skulle overværes, så havde det været nærliggende at tilføje den mulighed også i kapitel 8.

Vi vil i den sammenhæng gerne påpege, at lovgiverne havde tiltænkt sig, at tilsynet med hjemmeundervisning skulle være mindre indgribende end tilsyn med friskoler. Hvor tilsynet med friskoler som minimum skal være af én hel dags varighed pr. år, så kan tilsynet med hjemmeundervisningen helt udelades jvf. friskolelovens paragraf 35 stk. 4.

(Sammenligningen med tilsynets omfang mellem friskoler og hjemmeskoler tydeliggøres yderligere af, at friskoler modtager bloktilskud mod at opfylde nogle betingelser angående tilsynet - det gælder blandt andet, at der føres tilsyn med donationer til friskolen mm.

Såfremt friskolen ikke kan leve op til de skærpede krav til tilsyn, bortfalder tilskuddet. Når tilskuddet er bortfaldet kan læringsfællesskabet ikke længere kalde sig en friskole og deres tilsyn bliver reduceret til det, der beskrives i kapitel 8 for tilsyn med undervisning i hjemmet.

Undervisning i hjemmet modtager ikke bloktilskud og skal derfor heller ikke underlægges de skærpede regler for kontrol fra staten.)

Nogle forældre vil måske aflægge deres prøve på undervisning ved at lade tilsynsførende overvære

undervisningen, mens andre måske vil bruge dokumentation som prøveafleggelse. Det er ifølge friskolelovens paragraf 35 stk. 2 underviseren, der leder prøverne og derfor underviseren, der bestemmer prøveform (dog i samarbejde med tilsynsførende, så denne har mulighed for at deltage og vurdere undervisningens kvalitet).

Side 9 midt

"Styrelsen skal anbefale, at den tilsynsførende ikke vurderer undervisningen endeligt på mødet, men i stedet giver en skriftlig tilbagemelding til hjemmeunderviseren senest to uger efter tilsynsbesøget."

Vi anbefaler, at det tydeliggøres, at den tilsynsførende har pligt til at afgive en afgørelse.

Når tilsynsførende har foretaget et skøn på, hvorvidt undervisningen står mål med folkeskolens undervisning, skal der træffes en afgørelse. Hvis undervisningen skønnes at leve op til stå-mål-med-kravet kan man formode, at forældrene kan fritages for yderligere tilsyn jvf. friskolelovens paragraf 35 stk. 4. Afgørelsen vil være at betragte som fuld medhold og skal derfor i henhold til forvaltningsloven ikke begrundes.

"§ 22. En afgørelse skal, når den meddeles skriftligt, være ledsaget af en begrundelse, medmindre afgørelsen fuldt ud giver den pågældende part medhold."

Såfremt tilsynet ikke skønner, at undervisningen har levet op til stå-mål-med-kravet, så skal tilsynet enten anmode om en ny prøve efter 3 måneder jvf. friskolelovens paragraf 35 stk. 3 eller genoptage tilsynet det efterfølgende skoleår. I begge tilfælde skal borgeren have en begrundet afgørelse, da der i så fald ikke er tale om fuld medhold. Her kan vi anbefale, at den tilsynsførende afgiver afgørelsen skriftligt, da afgørelsen må forventes at være af sådan en karakter, at den indeholder oplysninger, der skal bruges som arbejdsredskab til at udbedre mangler i undervisningen.

Forvaltningsloven: *"§ 23. Den, der har fået en afgørelse meddelt mundtligt, kan forlange at få en skriftlig begrundelse for afgørelsen, medmindre afgørelsen fuldt ud giver den pågældende part medhold. En begæring herom skal fremsættes over for myndigheden inden 14 dage efter, at parten har modtaget underretning om afgørelsen."*

Nederst side 9

"Det anbefales endvidere, at den tilsynsførende sørger for omhyggelig dokumentation vedrørende tilsynet, undervisningens kvalitet og barnets faglige progression..."

Vi må på det kraftigste pointere, at kommunalbestyrelsen ikke har hjemmel til at føre tilsyn med barnet (og ej heller dets standpunkt, progression eller lignende). Ifølge friskolelovens paragraf 35 føres der alene tilsyn med undervisningen:

"§ 35. Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med den undervisning, børnene får i hjemmet m.v."

På samme måde stiller Grundloven også alene krav til undervisningen:

"Forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får en undervisning, der kan stå mål med, hvad der

almindeligvis kræves i folkeskolen, er ikke pligtige at lade børnene undervise i folkeskolen."

Der er således ikke krav til, at børnene løfter bevisbyrden for om undervisningen står mål med folkeskolens.

De har til gengæld de samme rettigheder som voksne individer, der blandt andet lyder:

"Artikel 12: Ingen må være genstand for vilkårlig indblanding i private forhold, familie, hjem eller korrespondance, ej heller for angreb på ære og omdømme. Enhver har ret til lovens beskyttelse mod sådan indblanding eller angreb."

(FN's verdenserklæring om menneskerettigheder)

Øverst side 10

"Det er således ikke et krav, at der skal afholdes prøver hvert år, men det er en mulighed, som loven giver det kommunale tilsyn."

Det er korrekt at prøver ikke et krav, da stk. 4 give tilsynet mulighed for at fritage forældrene for tilsyn.

Prøver er dog tilsynets eneste mulighed for at vurdere undervisningens kvalitet.

Prøverne skal være af undervisningen, da tilsynet alene fører tilsyn med dette jvf. friskoleloven "§ 35.

Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med den undervisning, børnene får i hjemmet m.v."

Da tilsynet ikke fører tilsyn med eleverne, kan prøverne dermed heller ikke være af eleverne.

(Det ville i øvrigt være ganske overvældende med årlige tests i fem faggrupper af hjemmeunderviste elever – end ikke folkeskolebørn bliver testet i så stort omfang).

Prøvernes udformning ledes af underviseren jvf. friskoleloven paragraf 35 stk 2: *"...Den, der har undervist børnene, leder prøverne efter aftale med kommunalbestyrelsen."*

Prøverne skal dog kun udfærdiges, såfremt kommunalbestyrelsen anmoder herom - deraf formuleringen *"efter aftale med kommunalbestyrelsen"*.

Prøverne kan være skriftlige beskrivelser af undervisningsforløb, det kan være videooptagelser, det kan være overværelse af undervisningen. Mulighederne er mange. Formålet er at synliggøre kvaliteten af det faglige indhold i undervisningen, hvormed tilsynsførende kan foretage skønnet.

Side 10 øverst

"Bestemmelserne i friskoleloven betyder, at en kommune i sit tilsyn med børn, der hjemmeundervises, hvert år kan teste børn i de pågældende fag..."

Som tidligere pointeret, så fører kommunalbestyrelsen ikke tilsyn med børn, der hjemmeundervises.

Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med undervisningen i hjemmet. Børnene er således ikke under tilsyn og kommunalbestyrelsen har derfor ikke hjemmel til at teste dem.

Side 10 midt

"Friskolelovens paragraf 35 stk 2 angiver ikke, hvilke typer af prøver kommunaltilsynet kan føre. Det betyder, at en kommune selv kan vælge, hvilke test, den finder mest hensigtsmæssige at benytte i sit tilsyn..."

Som tidligere bemærket, er det lederen af prøven, der bestemmer prøvens karakter. Stk. 2 tildeler underviseren lederrollen.

(Det er i øvrigt kommunalbestyrelsens beslutning, om man vil stille standardiserede tests til rådighed for tilsyn med hjemmeundervisning, men hverken underviseren eller eleven har pligt til at bruge dem)

Side 12

"Vurderingen af elevernes uddannelsesparathed er ligeledes afgørende for, om eleverne kan optages direkte på en ungdomsuddannelse."

Vi ser gerne beskrevet, at forældrene kan foretage uddannelsesparathedsvurderingen. Formularen hertil findes på optagelse.dk

Såfremt forældrene ikke kunne varetage uddannelsesparathedsvurderingen selv, ville FSA'en være ubrugelig i forhold til optagelse på erhvervs- eller ungdomsuddannelser som hjemmeundervist. Lovteksten om FSA som privatist ville i så fald være meningsløs. Det kan ikke tænkes at have været formålet, da lovteksten blev formuleret.

Generelt om vejledningen

Vi synes der er gode ting i vejledningen, som vil forbedre forholdene for mange hjemmeundervisere i Danmark - og det er jo rigtig dejligt.

Vi er dog rigtig kede af at læse at Styrelsen er af den opfattelse, at der kan føres tilsyn med eleverne. Loven giver os bekendt ikke hjemmel til, at kommunalbestyrelsen kan føre tilsyn med individer, der er under uddannelse i hjemmet.

Vi tænker at fejltagelsen måske beror på, at man ser folkeskolen som en helhed, hvor både den tilsynsførende og underviseren er ansatte i skolesystemet. I hjemmeskolen er der i midlertid brug for at man skelner mellem de forskellige roller. Det er underviseren, der i sit daglige arbejde tester eleven og tilpasser undervisningen herefter. Tilsynsførende fører tilsyn med skolen som helhed og afholder ikke tilsyn med den enkelte elev. Når tilsynsførende ud over sin opgave med at føre tilsyn også arbejder som underviser, så kan man forestille sig, at de nemt kommer til at overtage nogle af hjemmeunderviserens opgaver. Det er der dog brug for, at tilsynsførende lærer at adskille.

I øvrigt afspejler vejledningen at den er lavet på baggrund af tilsynsvejledning med andre institutioner. Vi vil dog gerne påpege at der er stor forskel mellem institutioners og borgeres rettigheder. Derfor savner vi, at vejledningen tager hensyn til god forvaltningsskik - her under legalitetsprincippet, proportionalitetsprincippet, mulighedsprincippet og bestemthedsprincippet.

Borgeren skal have en afgørelse og afslutning i tilsynssagen, så den ikke bliver en årelang uafklaret sagsbehandling i kommunens forvaltning. Borgeren skal have en skriftlig begrundelse, så der er reel mulighed for at efterkomme tilsynets afgørelse. Og så skal vejledningen naturligvis også modvirke at myndigheder træffer afgørelser, som strider mod gældende lov.

Det ville i øvrigt glæde os, hvis Styrelsen ville anbefale kommunalbestyrelserne at udpege uvildige personer til at varetage tilsynene. Det sker, at forældre fravælger folkeskolen og dennes forvaltning, da forældrene i en eller anden udstrækning synes, undervisningstilbuddet er for ringe. Mange kommunalbestyrelser har dog udpeget ansatte fra netop de forkastede undervisningstilbud til at varetage tilsynet. Der opstår derved en interessekonflikt, da de to parter naturligt synes deres eget tilbud er bedst for barnet. Det er selvfølgelig kommunalbestyrelsens opgave at udpege den tilsynsførende og vælge om de vil tilbyde skift af sagsbehandlere, men Styrelsen kunne måske hjælpe med at gøre opmærksom på problemet med at opgaven ofte automatisk falder på den enkelte kommunens skoleforvaltning.

Vi er klar over at det er vanskeligt at udforme sådan en vejledning og vi vil naturligvis gerne stille vores hjælp yderligere til rådighed. I er derfor velkomne til at kontakte os.

Med venlig hilsen

RÅDET FOR HJEMMEUNDERVISNING

Mie Leonhardt Husum Rinken

Maja Fisker Kielberg

Coco Mette Cecilie Kjærgaard

Sara Speyer

e: info@blivklogpaahu.dk

t: 26 46 30 34